

also sent me his picture. In Canada I met others who went a way similar to mine. The three years I spent hiding were almost as bad as death would have been. There was always the chance that I would be discovered and then my family would be punished. They were indeed punished in one way or another after it became known that I had escaped to Canada.

I write this to honor my massacred friend from the Home Guard and to admonish those who may even today believe the Communist lies.

PRICE

FRANCE KOZINA

St. Catharines, Ont., Canada

29. maja 1945

Pod poveljstvom majorja Hočevarja se je pomikala naša divizija topništva s konji in vozovi v smeri Borovlje. Ko smo prišli čez Dravo, smo se obrnili na desno proti Podrožci. Tam smo že videli stene skoro vseh hiš zapacane s komunističnimi gesli in znaki.

Ko smo dospeli do železniške postaje, so nam ukazali razpreči kone in jih namestiti v vagone. Ko smo končali, smo dobili tudi mi ukaz za vkrcanje. Ko smo pa bili že v vagonih, se je prikazala tropa partizanov, ki so prišli iz bližnjega gozdiča. Takoj sem spoznal, da ne bomo šli v Italijo in da so nas Angleži prevarili. Že smo bili predani komunistom, da bomo šli v Jugoslavijo. Kar stresla me je ta misel, da smo padli v past. Tovorne vagone, kjer smo bili natlačeni, so zaprli od zunaj; od notranje strani je bilo nemogoče poizkušati odpreti jih, in ni bilo mogoče misliti na kak beg. Vlak se je začel pomikati po progi v smeri tunela v Jugoslavijo. Ko je bil vlak že v tunelu, je začel zmanjševati brzino in je končno obstal. Po nekaj minutah smo dobili obisk. Ta trenutek smo že videli, da je bila laž, da nas bodo peljali v Italijo in da smo, česar smo se najbolj bali, v pasti in rokah komunistov, ki nas ne bodo izpustili. Pobrli so nam ure in druge dragocenosti, vlak pa se je začel pomikati proti Jesenicam.

Na Jesenicah se je pa ustavil. Tu so se izmenjale straže, nas pa so pozdravljale grupe kričavih ljudi in z dvignjenimi pestmi vpile na nas. Vlak je nadaljeval svojo pot do Kranja, kjer so nas slovenski partizani čakali, da nas „pozdravijo“. Takoj so nam povedali, da so sedaj oni, ki gospodujejo. Ko sem se ozrl okrog postaje, sem videl mnogo zastav in napisov, ki so poveljevali komunistično partijo. Izpustili so nas iz vagonov in so nas gnali na neko zbirališče v bližini mesta. Med potjo so nas ljudje zasramovali in vpili na nas; bilo jih je tudi nekaj, ki so nas mirneje opazovali. Pot do zbirališča je trajala kakih 20 minut; med potjo ni

bilo mogoče misliti na kak beg. Kampo je bil visoko ograjen z bodečo žico — popolnoma zastražen. Na vsakem oglu je stala strojnica in vsak stražar je imel avtomatično orožje sigurno za kratke razdalje. Bilo je več barak polnih do zadnjega kotička z našimi sotrpini, ki so bili poslani „v Italijo“ že včeraj in jih je doletela ista usoda, kot nas. Bili smo zelo natlačeni in močno zastraženi, tako da smo se komaj premikali. Če je kdo moral na stranišče, je šel z oboroženim spremljevalcem, če bi pa kdo mogel zaspati, ni imel prostora, in stalni obiski so preprečili vsako upanje na spanec.

30. maja 1945

Obiskal nas je komandant mesta Kranj s političnim komisarjem, ki naj bi nam dal politične lekcije. Namesto teh nas je začel zasramovati in nam pretiti. Potem pa je imel besedo komandant. Močan mož 30—35 let star, oblečen v novo uniformo in oborožen s pol-avtomatično puško. Ukazal nam je, naj odamo kakršnokoli orožje, ki bi ga slučajno še imeli, ker, če bi dobil koga, ki bi imel kakršnokoli orožje, bo takoj ustreljen. Ker so nas pa že prej preiskali, so nam že prej vse pobrali. Komandant je potem še vprašal, če je slučajno kdo tukaj, ki se prostovoljno oglasi, da ga kar tukaj ustrelijo, mu lahko on takoj brez nadaljnjega ustreže. Nismo mu ustregli, mladi smo bili in veliko bodočnost smo imeli pred nami... — tako smo bili prepričani.

Komandant je hotel pokazati svojo moč in avtoriteto na še drugačin. Prejšnjo noč so pri preiskavi našli 2 ali 3 krogle pri Poldetu Komanu; tudi je imel prazno granato, ki mu je služila kot nekaka posodica, saj prazna ni predstavljala nikakršne nevarnosti. Komana so pripeljali in postavili pred nas zastraženega — rokami zvezanimi na hrbtu. Sam si ni mogel nič pomagati. Grozovito so ga pretepli.

Komandant je pa hotel pokazati, kaj bo z vsakim, ki bi hotel skrivati kakršnokoli orožje. Udaril ga je s puškinim kopitom, da je padel vznak. Ko se je dvignil, mu je ukazal, naj leže, in ga je neusmiljeno obrcal. Fantič Polde je zopet padel na obraz in komandant mu je stopil na hrbet. Potem je ustrelil v zrak nekaj strellov, da bi pokazal, da ima orožje nabasano. Potem pa je naslonil cev na Poldetov vrat in sprožil. Polde je bil takoj mrtev in mi smo bili priče grozovite smrti enega naših fantov. Pravzaprav je že prestal, je bil srečen, on je že pretrpel, naše trpljenje se je pa šele začelo. Če bi vedeli, kaj nas še čaka, bi skoraj rajši umrli kot je umrl on.

Malo po tem dogodku strašne smrti mladega Poldeta smo morali v vrsti položiti pred nas vse, kar smo imeli, da bi nas na novo preiskali. Cel teater je bil podoben arabskemu bazarju; bilo je vsega, obleke, žlice, karkoli, ampak ne za prodajo, temveč, da so nas lažje okradli. Že v tunelu so nam odvzeli ure, nalivna peresa, denar. Sedaj pa je prišla na vrsto malenkostna hrana, ki smo jo prihranili, katero smo prej dobili od Angležev. Vse to je trajalo ure; na koncu so nam odvzeli vse.

Naši zmagovalci so nas potem začeli odbirati v skupine; oficirje, rezerviste, člane vaše straže med italijansko okupacijo, te, ki so služili v katerikoli vojaški organizaciji, te, ki še niso imeli 18 let, in končno te, ki bi bili kdaj člani te ali one partizanske vrste in smo dezertirali in stopili v domobrance. Ti smo bili zaznamovani kot „dvojni izdajalci“.

31. maj 1945

Zvečer so našo skupino „dvojnih izdajalcev“ razdelili v dve baraki. Obe sta bili že tako napolnjeni, da ni bilo nikamor mogoče leči, da bi malo zaspal; če bi pa slučajno kdo legel, spati ni nikdo mogel, ker so nas stalno motili obiski in hrup naših nadzornikov. Bili smo kot živali v zoološkem vrtu. Ko se je komaj zaskvitlo, smo videli, da je prispela še druga skupina ujetnikov v naše zbirališče. Bili so pripadniki 11. in 14. čete; več od njih sem poznal; bili so moji sovaščani ali iz bližnjih vasi. Zasedli so barake, ki so jih izpraznili ujetniki, katere so odpeljali drugam. Nekateri od novih so še imeli nekaj hrane in cigaret, ki so nam jih ponudili.

1. junij 1945

Ta dan je bil podoben včerajšnjemu. Obiski iz raznih krajev Slovenije so bili na dnevnem redu. Precejšnje število njih sem poznal. Bili so tiste vrste, ki so sedeli v zadnjih klopih v šoli, nepazljivi in imeli malo zanimanja za uk.

2. junij 1945

Vročina v naši baraki in sosednjih je bila že neznosna in zrak okužen. Dali so nam nekaj hrane enkrat na dan; samo kako jesti brez žlice in vilic? Vsi pa smo videli, da se je število stanovalcev hitro zmanjševalo. Dnevno so jih odvažali na neznan cilj. Taka bo seveda tudi naša usoda. Med internacijo so komunisti organizirali takozvane izpovedi. Odgovoriti smo morali na raznovrstna vprašanja. Dati smo morali osebne informacije tičooče se naših družin in nas samih. Vse je zapisoval mlad pisar. Navadno so vprašali, kako dolgo smo bili člani vaše straže, če smo bili mobilizirani ali bili prostovoljci. Vprašali so, koliko sorodnikov imamo, koliko bratov, koliko sestra, v kateri partizanski brigadi smo služili predno smo dezertirali, kako in kdaj smo dezertirali in zakaj. Odgovoril sem na vse tako natančno kot sem se mogel spomniti, in sem še dodal, da nisem bil nikoli za komunizem.

3. junij 1945

Ta dan je bil sličen kot včerajšnji. Obiski so stalno prihajali, nekateri so imeli kolajne in drugi so kazali svoje čine. Drugi so zopet iskali, kako bi se maščevali nad nami. Popoldne pa je bilo precej drugačno. Sklicali so nas na zborna mesto, razvrstili in gnali na postajo. Med potjo so nas prebivalci zmerjali, da smo izdajalci. Naložili so nas na vagone in stlačili po 50 v vsakega.

Vlak se je začel pomikati v smeri proti Ljubljani. Ko smo bili blizu

Škofje Loke, se je vlak ustavil. Zvedeli smo, da je most na progi med Škofjo Loko in št. Vidom porušen, in da ga popravljajo nemški ujetniki. Ukazali so nam ven iz vagonov, nas vodili na pontonski most, prekoračili smo reko in na nasprotni strani stopali v vagone vlaka, ki nas je že čakal. V vlaku nas je čakala druga skupina ujetnikov. Vseh skupaj nas je že bilo čez 900. Tako smo prišli v škofijsko gimnazijo (Škofov zavod) v št. Vidu. Pri tolikšnem številu ujetnikov bi kdo mislil, da bi bil pobeg mogoč, pa smo bili tako močno zatraženi, da se to ne bi nikomur posrečilo.

V št. Vidu so nas zopet razdelili v dve skupini; večjo so namestili v kapelici, tej sem pripadal tudi jaz. Morali smo spati na golih cementnih tleh, dali so nam juho, ki je imela okus milnice.

Naslednje jutro so zopet prišli obiskovalci. Imenovali so nas „izvržek človeštva“. Opoldne so nam dali juho; kuharji so jo imenovali „oficirska juha“, drugi so jo klicali za Rupnikovo juho; pa naj je imela kakršnokoli ime, je imela strašno slab okus. Bili smo lačni, pa smo jo morali popiti.

6. junij 1945

Ta dan so zopet klicali zbor vseh navzočih po spisku. Videli smo pa, jaz in drugi, da je bil edini razlog ta, da so iskali neke osebe, ki bi bile mogoče med nami. Prebivalci kapelice smo morali delati. Čiščenje tlaka ni imelo ne konca ne kraja. Nepretrgoma smo bili na delu in tla so bila vedno mokra. Če smo morali na stranišče, nas je spremljala oborožena straža; kdor je šel enkrat, je zgubil željo, da bi ponovil. Kar naprej so se mešali med nas obiskovalci, nas gledali, opazovali ali identificirali. Vsakokrat je bil kdo izmed nas odpeljan in se ni več vrnil. Hrana je bila zelo slaba, brez kruha; samo oni, ki so imeli kakšen jedilni pribor, so bili srečni, da so kaj dobili v usta.

8. junij 1945

To jutro so nas zbudili in ukazali ven iz ^{Kapelice}kapelice. Postrojili so nas v skupine po 5. Vsakega so preiskali, nekateri so se morali sleči. Med preiskavo so nas butali s puškinimi kopiti in jermeni, kot da bi bili živina. Ko so preiskali mene, mi je šlo precej slabo. Niso bili zadovoljni, ko sem se slekel; našli so moj molitvenik in notri nekaj denarja. Na zahtevo sem jim povedal svoje ime, nakar se je stražnik razljutil. Zgrabil je jermen in me začel biti, dokler ni obnemogel. Ukazali so mi obleči se; pa mojih lastnih stvari nisem mogel najti; pa sem pograbil, kar sem mogel doseči. Vse to je trajalo še kake 2—3 ure. Zgodaj popoldne so nas zopet prešteli, nato pa smo bili gnani na postajo. Vkrkali smo se na vlak, ki je odpeljal proti Ljubljani. Na glavni postaji se je vlak ustavil. Skozi špranje v živinskem vagonu smo videli civiliste, ki so nas čakali. Kake četrte ure nato je vlak odpeljal, pa se je kmalu zopet ustavil. Most čez Gruberjev kanal je bil porušen. Zapustili smo vlak po pontonskem mostu in prešli na drugo stran, kjer nas je čakal drugi vlak. Malo sem gledal okoli in videl, da smo zelo močno zatraženi. Ni bilo mogoče misliti, da

bi srečno pobegnil in me ne bi takoj našli. Vročina v živinskih vagonih je bila neznosna, še posebno, ker nismo imeli pitne vode. Med vožnjo sem začel premišljevati svojo usodo. Večkrat sem že bil v veliki nevarnosti; aretirali in vrgli v ječo so me že Italijani. Preživel sem grozote koncentracije na otoku Rab. Sedaj pa je edini izhod za mene samo še smrt.

9. junij 1945

Okrog polnoči smo dospeli v Kočevje; približno ob šestih zjutraj so odprli vagine.

Postrojili so nas in prešteli. Nato so nas gnali v mesto in nas namestili v poslopju gimnazije; ravno tam, kjer je svoječasnno bila nameščena 11. četa. Pa nismo ostali tam vodili so nas skozi mesto mimo gradu in nas namestili v Trgovskem domu. Zvezali so nam roke na hrbtu in potem povezali po dva in tri skupaj. Eden od teh, ki so nas vezali, je izjavil, da je to potrebno za našo sigurnost, da ne bi komu padlo v glavo napraviti kakšno „neumnost“, ker nas bodo poslali na sodišče. Bili smo potem zares pri sodnihi; tam smo čakali na kamione, da nas odpeljejo na morišče.

To čakanje, kaj bo z nami, je bilo hujše kot sama smrt, ki nas je čakala. Partizani so divjali v svojem srdu nad nami. Kar naprej so nas telkli z vsem, kar so dobili v roke. Žica, ki je vezala naša zapestja, je rezala kožo do krvi, medtem ko so nas pretepali. Ko so prišli kamioni, smo morali nekako splezati vanje, vedno zvezani, in se vreči na kolena. Kamioni so vozili pred gradom čez potok Rinžo proti vasi Zeljne. Vožnja ni bila dolga, ampak kadar želiš, da bi bilo skoraj vsega konec, že kratka pot se vleče kot večnost. Potem so se vozovi ustavili, nato naredili nekoliko krogov najbrže zato, da bi mi zgubili orientacijo. Stražnik nas je vprašal, če vemo, kje se nahajamo, pa mu ni odgovoril nihče. Pač pa smo začeli moliti, najprej tiho, potem vedno glasneje, toliko, da nam niti stražar ni mogel več zabraniti. Ko smo se približevali naši usodi, smo že slišali oddaljene strele pušk in eksplozij. Kmalu so postali močnejši. Kamion se je ustavil; odprli so nam in ukazali dol. Odvzeli so nam obuvala in nam ukazali korakati bosim po z na novo posutem ostrem pesku. Jaz sem bil zadnji, ki je zapustil kamion. Blizu je stal partizan, ki sem ga poznal. Ko so se srečali najini pogledi, sem videl, da je zgubil in ni mogel pokazati več ne sramu ne časti. Korakal sem naprej, videl sem na desni in levi nekaj prijateljev, ki so jih mučili in potem gnali proti končnem mestu usode in miru. Tukaj so stali partizani v vrsti na obeh straneh steze, imeli so dolge palice, na katerih so bili pritrjeni noži, ki so jih uporabljali za naše mučenje. Bilo je, kot bi šli skozi peklenska vrata.

Skupaj s tovariši smo dospeli do majhne dolinice. Nage so nas začeli porivati proti jami. Ob tej je stal partizan in polnil svoj revolver. Zraven njega je bil lesen zaboj z nekaj kosi raznih stvari, ki so jih odvzeli žrtvam. Vprašal me je, od kod sem doma, in mi ukazal, naj se upognem. Nato je približal revolver moji glavi in sprožil. Čutil sem pri-

tisk okoli glave. Krogla me je pa samo opraskala. Nisem čakal, da bi še enkrat ustrelil. Skočil sem v jamo. Med padcem sem zagrabil vejo mlade breze, pa se je zlomila. Padel sem na grmado trupel. Čutil sem samo urez na stegnu; bil sem še živ, pa sem želel, da bi bil mrtev.

Kar zasilšim glas iz ozadja, ki me je klical, naj se umaknem od kupa, če ne, bodo padli name in me pokrili drugi mrtvi, ali me bodo komunisti ustrelili, če bodo videli, da sem še živ. Hitro sem se plazil v smeri, kjer sem slišal glas. Povedal je, da je iz Rakitne in rekel, da je še več živih globlje v jami, kamor sva lezla. V jami je bila popolna tema; pa sem čutil, da jih je več, ki so sedeli naokoli. Vprašal sem, kdo je še živ, in slišal glas: „Ali si ti, France?“ Pozneje sem zvedel, da je bil iz Otavice in bil v jami že pet dni. Vprašal sem ga, če pozna koga drugega, pa se je samo obrnil in utihnil. Ko sem se malo privadil temi, sem spoznal več drugih, pa so bili vsi mrtvi.

Jama je bila zelo mrzla; vzel sem nekaj obleke tistim, ki teh stvari že ne bodo potrebovali nikoli več. Tako sem se malo ugreel, od vrha jame pa je kapljalo malo vode, da sem si vsaj nekoliko osvežil usta.

Trupla so pa kar naprej padala v jamo in sem pa tja je kdo ostal še živ. Kmalu nas je bilo dvanajst. Ugibali smo, na kakšen način bi se mogli rešiti iz groba, kar se je zdelo skoraj nemogoče. Iskali smo, če je globlje v jami kak rov, ki bi nas vodil, pa nismo mogli nič zaslediti.

10. junij 1945

Taka velika količina trupel že ni imela več prostora; začela se je usedati in je skoraj zaprla dohod v nižji del jame in rov, kamor smo se zatekli. Zjutraj se je zopet ponovilo streljanje, okrog poldneva pa so prenehali. Splezal sem malo bliže, da bi videl, kaj počnejo, ker se mi je tihota zdela sumljiva. Naenkrat me je pa pritisk zraka močne eksplozije vrgel nazaj; videl sem pa, da se je pol prepada odtrgalo, padlo na trupla in jih pokrilo. Še druga močnejša eksplozija je sledila, potem pa se je vse umirilo...

Skale, ki so padle na trupla, so jih začele odrivati; bali smo se, da nas ne bi trupla živih zaklenila v rov. Breza, ki sem jo zagrabil, ko sem padel, je bila pa še na mestu. Ko se je zunaj stemnilo, smo zopet skušali najti izhod. Ure dolgo smo skušali doseči brezo in po njej splezati ven. Porivali smo nekaj skal, pa brez uspeha. Nazadnje, okoli tretje ure zjutraj, sva poskusila s prijateljem še enkrat. Držal sem ga kvišku, kolikor sem mogel; poizkusil je brezupen skok — kup skal se je odtrgalo za njim od roba — on pa je bil zunaj! Jaz sam sem pa bil preveč izmučen, da bi mu mogel slediti; podrsal sem se nazaj in povedal tovarišem, da je eden že zunaj. Takoj je še drugi poizkusil rešiti se na isti način, pa ni uspel. Tudi tretji je poizkusil; bil je že čisto pri robu, pa je opešal, toda z mojo pomočjo je le dosegel rob. Na ta način sta bila rešena dva; takoj nato pa se je zrušilo v jamo zopet veliko skal, ki so odrešile večino ostalih za vedno...

Obadva rešena sta premišljala zunaj, kaj ukreniti; pobegniti, ali pomagati še drugim v jami. Ostal sem pa živ samo jaz. Našla sta dolgo vejo in mi jo pomolila; dosegel sem jo — zagrabil, pa sta me izvlekla ven... Ko sem bil zunaj, nisem imel že nobene moči več; zgrudil sem se, oba pa sta me silila, naj se skušam postaviti se na noge in sta mi pri tem pomagala.

Počasi smo se oddaljevali od groba in sklenili počivati do sočnega vzhoda, da bomo vedeli, kje smo. Ko se je zdanilo, smo se napravili na pot. Noge smo si ovili s cunjami, ki so ležale okrog jame, potem smo nadaljevali skozi gozd. Cunje, ki smo jih dobili, so bile polne krvi, in ta duh je vabil oblake muh, ki so nas mučile vso pot. Šli smo skozi požgane vasi in potem po polju kočevskih Nemcev. Vodnjaki so bili čisti in s pomočjo okoli ležečih posod smo dobili dovolj vode, da utešimo žejo. Tudi smo ob robu gozda našli precej jagod, ki smo jih pridno obirali.

V teku popoldneva smo dospeli v vasico Stari log, srečali starčka, ki je obdeloval njivo, in ga prosili za vžigalice. Šel je v hišo in nam jih prinesel. Vendar mu nismo zaupali in smo odšli v drugo smer, kot pa smo mu prej omenili, da smo namenjeni. Nadaljevali smo naš beg, pa smo se izgubili in se znašli končno zopet na istem mestu. Zlezli smo v nekakšno stajo in tam prenočili.

12. junij 1945

Ko smo se zjutraj prebudili, smo spekli nekaj krompirjev, ki nam jih je dal starček. Po tem malem obedu smo se napotili proti zahodu. Bili smo utrujeni, mučili so nas krči v nogah; pa kaj to — bili smo živi... „Ali ni življenje krasno, — lepo?“, je vprašal prijatelj in smo se iz srca smejali. Izogibali smo se hiš in vasic; nikomur nismo zaupali. Ko smo se spet ustavili, smo napravili ogenj in spekli nekaj polžev, ki smo jih našli med potjo. Pa smo se čutili vedno slabše, rane in praske so vedno bolj bolele in noge so nam otekle.

Ko smo dospeli v vas Struge, smo se ustavili pri neki družini. Dali so nam jesti in ponudili prostor za prenočišče, pa smo odklonili in nadaljevali pot. Noč je bila mrzla. Ko se je zdanilo, smo se zopet odpravili naprej in dosegli vrh Male gore ravno opoldne. Od tam smo imeli razgled na vso dolino pred nami in se začeli previdno premikati navzdol. Dolino sem seveda dobro poznal, pot domov bi našel z zvezanimi očmi. Počakali pa smo, da se zvečeri, in v temi prečkali progo in potem šli po glavni cesti do moje domače hiše. Oba prijatelja sta pa odšla v smeri svojih domov. Doma sem ostal skrit tri leta.

Slišal sem pa, da so oba moja prijatelja zopet ujeli. Enega so odpeljali na isto morišče in ga tam ubili. Drugega so pa ugrabili eno leto pozneje. Pri preiskavi je izjavil, da je skočil z vlaka in pobegnil. Verjeli so mu in ga spustili. Pridružil se je delavski brigadi, ko so gradili progo Brčko-Banovce. Na spomlad leta 1947, ko sem se še vedno skrival, me je obiskal. Dolgo sva govorila in se spominjala prestanih grozot. To je bilo najino zadnje srečanje.

V letu 1948 sem se napotil v Avstrijo in od tam v Kanado, kjer sem srečal nekaj ljudi, ki so me poznali. Ti so mi povedali, da se je moj prijatelj utopil. Pisal sem njegovi materi, ki mi je odgovorila, da je res. Tudi mi je poslala njegovo sliko. Tri leta, ki sem jih preživel skrit, so bila tako težka, da sem si skoraj želel smrt. Stalno smo se bali, da me bodo odkrili in tako še mojo družino kaznovali. Res so jim nagajali na razne načine, ko so izvedeli, da sem pobegnil v Kanado.

To sem zapisal v čast svojih mučenih prijateljev domobrancev in v opozorilo tistim, ki še vedno verujejo lažem komunistov.

(Iz angleščine prevedel Tone Čepon)

40-LETNICA USMRTITVE GENERALA LEONA RUPNIKA

Kot vsako leto na prvo nedeljo meseca septembra, smo se tudi letos zbrali — tokrat v Rožmanovem domu —, da počastimo spomin generala Leona Rupnika ob obletnici njegove mučeniške smrti. Letošnja spominska proslava je presegla poprejšnje tako po svoji obsežnosti, kakor tudi po vsebini. Saj je preteklo že štirideset let od onega dne, ko je general Leon Rupnik prešel v večnost.

Prostor, kjer se je proslava vršila, t.j. prostorna veža Rožmanovega doma, je bil dogodku primerno pripravljen. Na steni nasproti vhoda je udeležence pozdravljala velika slika pokojnega generala, ki jo je res mojstrsko naredil slikar — umetnik Stane Snoj in s primernim okvirjem opremil Matvez Potočnik. Pod sliko je bila osebna generalova uniforma, v kateri je hodil na teren, z opasačem in torbicama za revolver in zemljevide. Pod uniformo pa je štirideset rdečih nageljnov nemo podajalo čast spominu žrtve pokojnika. Domobranske koračnice pa so vzbujale spomine na tiste hude dni.

Zvonjenje je povabilo vse k sv. maši, ki jo je daroval dr. Alojzij Kukovica. V pridigi, ki je vsem gotovo segla globoko v srce, je podal pomembne misli sv. Pavla o nepomembnosti človeške sodbe, kajti ni važno kako sodimo mi sami naša dobra dela, edino važno je, kako bo sodil Bog.

Ko je bila sv. maša končana, je trobenta zatrobila „pozor“ in mladina je prinesla s slovenskim trakom ovit lovorjev venec in ga položila pod sliko junaka-mučenca kot dokaz, da mladi rod Slovencev hoče ostati zvest vzvišenim idealom, za katere so padli tako domobranci kot njihov poveljnik.

Starešina „Tabora“, lic. Ivan Korošec, ki je letošnjo proslavo pripravil, je nato pozdravil vse navzoče, in posebej predsednika NO g. Rudolfa Smersuja predsednika Zedinjene Slovenije, g. Lojzeta Rezlja, g. dr. Alojzija Kukovico DJ, sina pokojnega generala borca — četnika g. Evgena Rupnika, slavnostnega govornika domobranca g. Antona Brulca in vse zastopnike slovenskih domov in organizacij.

Nato je občuteno opisal generalovo smrt tisto sredo, 4. septembra